

Näkökulmia luvun 16 tehtäviin ja kuviin

1. Miten Suomen talous kehittyi 1700-luvulla?

- Talouspolitiikkaa alettiin liberalisoida 1700-luvun jälkipuoliskolla. Esimerkiksi porvarisoikeuksia oli helpompi saada ja uusille manufaktuureille annettiin lupia.
- Pohjanlahden kauppapakon arvostelun seurauksena monelle Pohjanlahden kaupungille myönnettiin tapulioikeus.
- Myös Pohjanmaan talonpojat saivat viedä ulkomaille esimerkiksi omaa tervaansa.
- Pohjanmaan kauppiat pääsivät tekemään kauppaa aina Itä-Intiaan asti.
- Pohjanmaalla myös puulaivateollisuus nousi kukoistukseen, minkä lisäksi sahatavarasta tuli tärkeä vientituote. Muuallakin, esimerkiksi Uudellamaalla, oli suuria sahakeskittymiä.
- Vauraimmille suomalaisille tuotiin uusia ylellisyystuotteita, kuten hienoja kankaita ja kahvia.
- Hyödyn ajan ilmapiirissä talonpoikia kannustettiin raivaamaan uutta peltomaata.
- Maataloudessa aloitettiin peltojen isojako, jossa saman tilan pellot yhdistettiin ja samalla luovuttiin vanhasta sarkajaosta.

2. Millä tavoilla tietoa välitettiin 1700-luvun Suomessa?

- Pääosin tieto kulki kuten ennenkin eli pappien saarnojen yhteydessä. Myös ihmisten liikkumisen myötä tieto levisi.
- Papit levittivät esimerkiksi tietoa viljelystä ja puutarhanhoidosta perustamalla malliviljelmiä ja puutarhoja.
- Papit perustivat lukusaleja, joissa oli kirjoja ja sanomalehtiä.
- Vuoden 1766 painovapausasetuksen ansiosta julkaiseminen helpottui.
- Suomeen perustettiin ensimmäisiä sanomalehtiä, kuten Aurora-seuran Åbo Tidningar vuonna 1771.
- Pappi Anders Lizelius toimitti suomenkielistä Suomenkieliset Tieto-Sanommat -nimistä lehteä.
- Lukijoita lehdillä oli vielä vähän, koska myöskään lukutaitoisia ei ollut paljoa.
- Suomenkieliset osasivat lukea vielä vähemmän kuin ruotsinkieliset, joista Suomen sivistyneistö pääosin koostui.
- Sivistyneistö luki romaaneja ja matkakirjallisuutta.

3. Millaisia uudistuksia tehtiin hyödyn ajalla?

- Talouselämää uudistettiin ja liberalisoitiin esimerkiksi perustamalla kaupunkeja ja helpottamalla kaupankäyntiä.
- Painovapausasetus on esimerkki yhteiskunnallisesta uudistuksesta.
- Maaseudulla talonpoikia kannustettiin raivaamaan metsiä ja soita pelloiksi lupaamalla verohelpotuksia. Myös torppien perustamisoikeuksia laajennettiin, mikä lisäsi uudisraivausta.

- Suuri muutos käynnistyi, kun maataloutta uudistettiin aloittamalla isojako. Maatilojen peltoalueita alettiin yhdistää suuremmiksi kokonaisuuksiksi.
- Puutarhan viljelyssä suosittiin hyötykasveja, kuten hedelmäpuita, marjapensaita ja yrttejä.
- Erityisesti perunan viljelyn aloittamisella oli ruokataloudelle suuri merkitys.
- Väestönkasvua pyrittiin edistämään terveydenhoitoa parantamalla.
- Piirilääkärin virkoja perustettiin ja kättilöitä koulutettiin.
- Tieteitä suosittiin.
- Rangaistuksia lievennettiin, kidutus kiellettiin ja kuolemanrangaistuksia vähennettiin.

4. Perustelevä väite: Anders Chydenius oli Ruotsin 1700-luvun merkittävimpiä uudistajia.

- Chydenius esitteli Ruotsissa ensimmäisenä liberaaliin talouspolitiikkaan liittyviä ajatuksia.
- Hänen kirjansa vapaasta kilpailusta (*Kansallinen voitto*) ilmestyi noin kymmenen vuotta ennen kuin Adam Smith julkaisi kuuluisan teoksensa *Kansojen varallisuus*.
- Chydeniuksen mielestä jokaisella ihmisellä piti olla oikeus myydä tuotteitaan ja työpanostaan minne haluaa.
- Hän oli myös valmis purkamaan säätyjen etuoikeuksia.
- Chydeniuksen mukaan vapaalla kilpailulla saadaan talouteen terve tasapaino.

5. Essee tehtävä: Millä perusteella voidaan väittää, että Suomessa elettiin 1700-luvulla hyödyn aikaa? (20 p.)

Esimerkiksi:

- Ruotsin valtio halusi lisää verotuloja, joten kauppaa helpotettiin.
- Toteutettiin väestölaskenta ja huomattiin väestön vähyys.
- Koska väestömäärästä oltiin huolestuneita, aloitettiin maanviljelyn uudistaminen, lääkärijärjestelmää uudistettiin jne.
- Sensuuri poistettiin, jotta tieto leviäisi.
- Perusidea oli siis se, että uudistukset tehtiin, jotta niistä saataisiin hyötyä.

6. Selvitä netistä Pehr Kalmin uraa. Minkälaisiin asioihin hän keskittyi, ja mitkä olivat hänen saavutuksensa?

Esimerkiksi:

- Pehr Kalm on kuuluisimpia suomalaisia luonnontieteilijöitä. Hän kiinnostui jo nuorena empiirisestä luonnontutkimuksesta.
- 1700-luvulla Kalmin oppi-isänä toimi ruotsalainen kasvitieteilijä Carl von Linné, kun Kalm oli siirtynyt Turun akatemiasta Uppsalan yliopistoon.
- Kalm jätti Uppsalan opintonsa kesken ja lähti tutkimusmatkoille muun muassa Venäjälle, Ukrainaan ja Pohjois-Amerikkaan.
- Pohjois-Amerikasta Kalm keräsi paljon kasveja, joiden kasvattamista kokeiltiin Suomessa, esimerkiksi Kalmin perustamassa Turun kasvitieteellisessä puutarhassa Aurajoen rannassa.
- Pehr Kalm oli Turun akatemian ensimmäinen talousopin professori. Hänen johdollaan syntyi pitkälti toistasataa väitöskirjaa, joiden aiheet olivat useimmiten hyvin käytännönläheisiä.

- Kalmia pidetään yhtenä taloudellisen hyödyn aikakauden keskeisimmistä henkilöistä.
- Pehr Kalmin johdolla pappien koulutusta Turun akatemiassa muutettiin käytännöllisempään suuntaan. Hänen mielestään pappien keskeinen tehtävä oli hyödyttää valtakuntaa.

7. Tutki taulukon tietoja maakuntien väestömääristä 1500-luvun lopusta 1700-luvun alkuun.

a) Mitä havaintoja voit tehdä maakuntien väestön jakautumisesta ja sen kehityksestä? (10 p.)

- Maakunnissa väestömäärät vaihtelivat hyvinkin paljon.
- Pienimmät väkiluvut olivat Ahvenanmaalla ja suomenkielisellä Etelä-Pohjanmaalla, suurimmat väkiluvut Varsinais-Suomessa ja Hämeessä.
- Lähes kaikkien maakuntien väestömäärä kehittyi epätasaisesti: välillä väestön määrä kasvoi, välillä väheni.
- Varsinais-Suomessa ja ruotsinkielisellä Pohjanmaalla väkiluku laski 1600-luvun alkupuolella.
- Kaikkien maakuntien väkiluku väheni 1600-luvun lopulla.
- Lähes kaikkien maakuntien väkiluku väheni myös 1700-luvun alkupuolella.

b) Mitkä tekijät voivat selittää havaitsemiasi muutoksia? (10 p.)

- Maakuntien väkilukutiedot olivat 1500-luvulla vielä varsin hajanaiset. Dramaattisin tapahtuma oli nuijasota 1590-luvulla. Se ilmeisesti näkyy ainakin ruotsinkielisen Pohjanmaan väestömäärässä, sillä se on pienentynyt vuoteen 1600 mennessä.
- Suomessa koettiin suuret kato- ja nälkävuodet 1690-luvulla. Tämä näkyy maakuntien väkilukujen laskussa, varsinkin Varsinais-Suomessa, Hämeessä ja Savossa.
- Suuren Pohjan sodan aikana Venäjä miehitti Suomen, mikä tunnetaan isonvihan aikana. Tuolloin venäläiset kohtelivat suomalaisia julmasti, mikä näkyy useimpien maakuntien väestötiedoissa vuonna 1722.
- Isonvihan jälkeen elettiin rauhallisia vuosikymmeniä lukuun ottamatta hattujen sota 1740-luvun alussa, mutta siinäkin väestötappiot eivät olleet suuria. Niinpä kaikkien maakuntien väestömäärä kasvoi tänä ajanjaksona.